

Petros Tatsopoulos, Biskupův život na onom světě¹

(Povídky, Atény 2018, 29–40)

Překlad: Martin Surovčák | <https://doi.org/10.5817/NGB2022-1-6>

„Určitě musí jít o nějaké nedorozumění,“ uklidňoval se ctihodný Biskup, když stanul před branami Pekla.

Od začátku tady něco nehraje. Jakmile duše opustila tělo, nevydala se očekávaným směrem, ale zamířila dolů a padala celé hodiny, až přistála na tomto místě. Ve svých šestapadesáti letech podnikl tuto cestu poprvé a zcela jistě i naposledy. Itinerář sice nemohl znát, ale rozhodně si ho představoval méně komplikovaný. Nejkratší spojnicí dvou bodů je přece přímka a člověk se nemusí nutně vyznat v euklidovské geometrii jako on, aby pochopil něco tak nad slunce jasného. A jelikož Ráj prokazatelně leží nad naší placatou zemí, zjevně pro odklon opačným směrem musel existovat nějaký pádný důvod.

Pravděpodobně se střelil do dopravní zácpy, protože zprávy o vývoji morové epidemie nebyly ani v nejmenším optimistické. Možná byla kvůli špatnému počasí zrušena řada letů. Mohl předpokládat cokoliv, ale stěží to, co se dělo ve skutečnosti.

Stále věřil, že došlo k nedorozumění, dokonce i když jim nahlásil své údaje a procházel kolem hrozivé cedule oznamující nově příchozím, aby odložili veškeré své osobní předměty a naděje u Brány.

Jeden padlý anděl ho zavedl do oblasti, kde byla ubytována jeho skupina. Pohodlí hříšníků evidentně nebyla věnována zvláštní pozornost, nikde však nespátřil ani vroucí kotle, jak je líčilo katolické dogma. Bez urážky, všiml si, že některé z provizorních příbytků byly k dlouhodobému ubytování vhodnější než nuzné chýše chudých rolníků a nevolníků, kterým často žehnal při cestách po venkově.

Během prvních dnů nebyl nikým obtěžován, sužovalo ho jen dusivé vedro. Osvěžující proudy velkého Oceánu, na jehož hladině se naše planeta zmítala jako ořechová skořápka, nedosahovaly tak hluboko. Biskupa však nejvíc trápila nemilosrdná sebekritika, protože se usilovně snažil přijít na to, jakého neodpusitelného prohřešku se za svého života dopustil, když za něj musí být odsouzen na věky.

1 Tatsopoulos, P. 2018. I defteri zoi tou Episkopou. *Ta diigimata*. Athina: Brainfood, 29–40. [Τατσόπουλος, Π. 2018. Η δεύτερη ζωή του Επισκόπου. *Τα διηγήματα*. Αθήνα: Brainfood, 29–40.] Tato groteskně fantaskní povídka se silným společenským podtextem a notnou dávkou ironie, která je ostatně pro Tatsopoulose charakteristická, vyšla poprvé v roce 1984 ve sbírce *Animovaný film (Κινούμενα σχέδια)* v nakladatelství Kedros.

Nebyl popravdě úplně bez hříchu, nicméně v bilanci jeho skutků se to neodrazilo. Vzdal se slibné matematické kariéry, vstoupil do služeb Nejvyššího a nevyvratitelnými a poněkud originálními argumenty oslavoval Jeho velikost. Soubor jeho spisů včetně nedokončené obrany křesťanství a ostatních dosud nepublikovaných spisů dle všeobecného souhlasu obohatily katolický arzenál v nevyhnutelném boji proti zákeřně se rozmáhajícímu protestantismu.

Ale i kdyby nenapsal ani řádku a mohl se prokázat jen příkladným životem, musel by nyní zaujmout čestné místo po Otcově boku. Byl shovívavý k těm, kteří byli proti své vůli přivedeni na scestí, ale neúprosný vůči přestrojeným dáblům. Sám papež ocenil jeho talent na odhalování a vymýtování zlých duchů. S jasností a komplexností matematické Věty prokázal, že zdánlivý úbytek čarodějnic a kacířů v jeho době pouze korespondoval se zdokonalujícími se novými, vědecky fundovanějšími metodami Zla. Kdyby se jim zbraně Dobra rychle nepostavily na roveň, propast by se zvětšovala s katastrofálními důsledky. Největším úkolem doby se ukázal být intenzivní výzkum.

Přitom nevěděl, jaké odměny se mu za jeho služby dostane. Domníval se, že v nejhorším případě získá čestné místo v nebeském království. Věděl, že kandidátů bývalo mnohdy deseti- i stonásobně víc než volných míst a že nejspíš bude vyhlášeno výběrové řízení. Na tuto možnost byl plně připraven. Namemoroval se všechny pasáže o pohlaví andělů, původu Svatého Ducha, partenogenezi Matky Boží a ostatní otázky považované z celé látky za nejzrádnější. Pro případ náhlého výpadku paměti si pořídil miniaturní svitky, které by unikly oku i toho nejpodezřívavějšího dozoru. Teď, kdy před ním leží rozvinuté a jsou mu k ničemu, tvrdí, že by je použil jen v případě nejvyšší nouze.

Ačkoliv vyloučil tento nevinný poklesek jako příčinu stávající i budoucí pohromy, zmocnila se ho hrůza. Zdá se, že se jím tolik dní nikdo nezabýval proto, že pro něj chystali cosi obzvlášť zvráceného a ohavného. Pokud se vzdá, nikdy nedojde pokoje. Dovoláváním se zásahu Všemohoucího by mohl zlé živly ještě více vydráždit. Musí vytvořit oslí můstek mezi minulostí propachtovanou nepříteli a revizí ideologie, kterou jim na požádání bez váhání podepíše. Zkompromitoval se jako hodnostář, ne jako někdo úplně bezvýznamný. Nikdy to nehrál na obě strany, a tak teď nemohl těžit z dvojsmyslů a jejich neortodoxních výkladů. Ve své naivitě všechno přijímal bez výhrad. Měl by si zachovat alespoň důstojnost. Přízná se ke všem obviněním, která proti němu Obžaloba vznese, a podá si žádost o pokání. Pokud ho odmítnou přijmout do svých řad a zúročit jeho cenné zkušenosti, ochotně strpí jakákoliv muka.

Když ho vyzvali, aby se ve své záležitosti dostavil na Oddělení, měl ohledně taktiky úplně jasno. Díval se odpovědnému Úředníkovi stále do očí, aniž by působil provokativně. Zaskočilo ho vykání a celkově skvělé zacházení.

Nepředvolali si ho k výsledku. Jejich úřad nemá s jeho pozemským spisem co do činění. Požádali ho o pomoc v kampani na modernizaci Státu. Dlouholetý izolacionismus vedl ke stagnaci ve všech oblastech soukromého i veřejného života. Všechny trápí stejný problém – pro stromy nevidí les. Potřebovali by k sobě někoho prozíravého. Ze všech nově příchozích si vybrali Biskupa, protože si všimli jeho bystrého ducha, praxe ve správě a schopnosti řešit složité problémy jednoduše – vzácných vlastností, které až dosud používal proti nim samotným. Umožní mu dva měsíce volně cestovat, zaznamenat všechny neduhy Státu, rozkrýt příčiny nežádoucího stavu a navrhnout řešení. Pokud bude jeho mise korunována úspěchem, bude kromě jiných výsad osvobozen i od jakéhokoliv plánovaného mučení.

Jeho duše z vděčnosti uronila slzu. Nezkłame jejich očekávání. Za dva dny nasedl do veřejného Kočáru ve společnosti dvou mimořádně povolaných technických poradců. Za celou dobu nezamhouřil oka. Kolem druhé hodiny ráno, kdy zhasínaly svíčky i v posledních hostincích, byl stále vzhůru a hltal související literaturu. Z kvanta informací byl skutečně zajímavý jen zlomek a žádná z nich neskýtala světlo na konci tunelu. Realita leckdy bohužel překonávala pesimistické odhady odborníků, o čemž se Biskup záhy přesvědčil na vlastní oči.

Plýtvání surovinami nabylo rozměrů národní epidemie. Výrobní fázi prošla pouhá desetina a z této zanedbatelné části jen zlomek nepřišel vniveč. Hříšníčkům byl osud podniků kontrolovaných dábly lhostejný, a tak nevyvíjeli sebemenší snahu o zlepšení výrobků. Kvůli podobně vadnému nebo zcela nepoužitelnému zboží samozřejmě neexistoval téměř žádný vývoz, zatímco dovoz navzdory přísným omezením poškozoval měnu. U Brány bujel černý trh s tvrdými měnami. Uzavřený charakter hospodářství, krutost nutných nepopulárních opatření a následná politická závislost neumožňovaly obrátit se na Bohem ovládaný Mezinárodní měnový fond. Obří, ale nevyhnutelné náklady na obranu jen prodlužovaly agónii. Jednání o kontrole vybavení na nejnižších úrovních skončila totálním flaskem. Když Biskup ještě žil a pracoval pro druhou stranu, účastnil se občasných vyjednávání. Vzpomíná si, že vzájemná nedůvěra vždy pohřbila výsledek jednání těsně před podpisem základní dohody.

Mladí dáblové se v posledním ročníku školy učí, že sociální nadstavba stojí na hospodářských základech. Je to jedno z mnoha klišé, které přesto určitým způsobem vysvětluje krizi ve společenských vztazích, zjištění, k němuž krátkozraký akademický establishment dospěje jen stěží. Odmítají použít oficiální ideologické nástroje k analýze vlastního systému a dívají se na tristní stav hospodářství a morální úpadek mimo kontext.

Mladá generace se nezajímá o Politiku, odmítá veškeré tradiční hodnoty a tíhne k požitkářství. Kriminalita klesla na předpotopní úroveň, jasné znamení

blížícího se konce světa. Vzácné případy nekalých útoků se vždy objeví nejprve na Nástěnce, jenže tu už stejně nikdo nečte. Nedávno vznikl Útvar speciálně proškolených ďáblů, který měl rozčeřit stojaté vody. Zpočátku byli zapálení, ostatně jako každý nově zasvěcený. Porušovali domovní svobodu, pronásledovali, zneužívali nic netušící občany, vypalovali obchody. Později zdegenerovali. Dnes se nezmůžou na víc než na infantilní fackování a nastavování nohou. Ten, kdo se nechá zlákat a vstoupí do Útvaru, je automaticky odsouzen k osamění. Ďáblíce dávají na večírcích přednost citlivým a podivuhodně přitažlivým krátkozrakým pisálkům před těmito tupými exhibicionisty, kteří jsou schopni závoděním na koních v hodinách nočního klidu zburcovat celé sousedství.

Biskup správně rozlišoval vliv Části na Celek a obráceně. K jeho velkému zklamání však jeho techničtí poradci nebyli obdařeni stejným darem syntetického myšlení. Unikal jim kontext problémů a jejich krátkozraká řešení nevnašela do přebujelé akademické debaty nic nového. Každý případ musel být řešen zvlášť, ale toto úzkostlivé lpění na jednotlivostech přineslo jako univerzální řešení jen policejní metody. Srozumitelnější policejní režim měl vést ke zvýšení výroby a široké společenské očistě. Věznice se měly zaplnit hříšníci sabotujícími práci, zkorumpovanými úředníky dovážejícími nezdaněné luxusní zboží proti provizi, dábly přehnaně pečujícími o své blaho, pacifistickou a defétistickou inteligencí. Masové zatýkání mělo na ostatní působit preventivně.

Biskup pochyboval o účinnosti donucovacích metod, ale došlo mu, že nemělo smysl probírat vlastní myšlenky s nudnými podřízenými. Většinou tedy na pracovních obědech jen přikyvoval a své názory si nechával pro sebe, aby je projevil na vyšších místech.

V naprosté tajnosti sepsal své rozsáhlé Hlášení, jehož odevzdání kvůli nevybíravému obsahu pětkrát odložil. Nakonec obavy, jestli nezašel příliš daleko, překonal strach z nemilosrdného trestu, který by ho jistě neminul, kdyby jen papouškoval neúspěšné návrhy svých předchůdců. Riskoval jejich hněv, aby případně sklidil jejich nadšení.

Ani jedno se nevyplnilo. Oficiálně Mluvčí prohlásil, že Biskupovy Návrhy, které budou zveřejněny v příhodný okamžik a po nutném přepracování, již nyní dávají důvod k mírnému optimismu. Odmítl komentovat fámy o obsahu Návrhů. Na dotaz ohledně důsledků dalšího případného neúspěchu odpověděl, že na hypotetické otázky neodpovídá. Na závěr ještě zavtipkoval, že uplatněním nové myšlenky v praxi nemají kromě svých okovů co ztratit.

Neoficiálně, ve stejnou dobu, vedl jakýsi zdvořilý ďábel Biskupa od dělnické zóny opačným směrem, kde bydleli Nejvyšší činitelé stranou zvědavých pohledů. Širokým úsměvem ho přivítal První tajemník ve vycházkovém oděvu. Po vzájemné výměně komplimentů a před podáváním předkrmů se téma hovoru

stočilo k Návrhům. První tajemník přiznal, že koncepčně skutečně geniální Návrhy rozdělily Ústřední výbor na dva tábory. Zatím mají velmi těsnou početní převahu zastánci. Otevřená výhrůžka menšiny, že jsou v případě obecného zavedení Návrhů rozhodnutí dojít až k otevřenému Rozkolu se všemi důsledky, které si lze snadno domyslet, vyděsila radikály, mezi něž se počítá i on sám, a vzala jim vítr z plachet. Návrhy nebudou zavedeny v celkovém rozsahu, ale pouze částečně, v režimu experimentálním, a to postupně od vedlejších po hlavní.

Biskup namítal, že omezení budou mít významný dopad na výsledek, protože gros celé myšlenky spočívá ve vzájemném působení všech současně zavedených Návrhů, které povedou celý národ k odpovědnosti. První tajemník, popuzený nabubřelostí Biskupových slov, namítl, že radikálové z dlouhodobého hlediska sdílejí jeho myšlenky, ale také nejsou slepí. Dokážou rozlišit Žádoucí od Proveditelného. Doufají, že Návrhy, byť v okleštěné podobě, přinesou ovoce a že s hmatatelnými výsledky budou moci vůči umírněnému křídlu uplatňovat jinou rétoriku. V každém případě se jedná o rozhodnutí Ústředního výboru, které nelze komentovat a už vůbec ne odvolat.

Bezmocný Biskup byl nucen čekat. Začnou hospodářskými inovacemi, těmi relativně nejméně bolestivými. Byla vybrána továrna na nábytek čítající dvacet čtyři hříšníků, dva dozorce a jednoho ředitele, který jako jediný byl o všem informován.

Jednou v pátek shromáždili dozorce všechny hříšné duše na nádvoří. Ředitel suše oznámil, že od příštího pondělí se bude mzda odvíjet od individuálního pracovního výkonu. Stávající zaručená minimální mzda už neplatí. Mzda se bude vyplácet od vyrobeného kusu a budou také zohledněny rozdíly mezi jednotlivými vyrobenými kusy. V nových poměrech sice mohou zemřít hlady, ale na druhou stranu se jim mohou mnohonásobně zvýšit příjmy.

Během prvních dvou týdnů byly zaznamenány určité excesy. Tři lehkomyšlní hříšníci tropili celý den hlouposti. Většina ignorovala zavedenou osmihodinovou pracovní dobu a pracovali deset, dvanáct, někdy i šestnáct hodin denně. Jeden se dokonce chtěl nechat zamknout přes víkend v továrně, aby dokončil pátou pohovku. Situace se nakonec uklidnila, ale už nikdy se nevrátila k dřívějším nepřijatelným číslům.

Radikálové vítězoslavně předložili výmluvná data na Jarním sjezdu Ústředního výboru. Umírněné křídlo jen mumlalo cosi o ztrátě kontroly nad hospodářstvím, od které je už jen krůček k politické anarchii.

Na stupínku stojí První tajemník. Osazenstvo na balkoně protestuje. První tajemník s ceremoniální impozantností zvedne ruku a rozloží si projev nachystaný Biskupem. Nedoslýchavý Předseda temnot, trpící stařeckou demencí, si hraje s vnučátky. Ostatní vybraní hosté se nudí a reptají. První tajemník

obhajuje reformy, které nepřicházejí proto, aby omezily zásahy státní moci, jak bylo v tomto sále mylně tvrzeno, ale naopak upevní otřesenou autoritu Státu a jeho zpochybňovaný vliv. Stát a Soukromá iniciativa se budou navzájem harmonicky doplňovat.

V nadšené atmosféře bylo schváleno zavedení nových hospodářských opatření. Díky následnému obratu v hospodářství přestává být Peklo považováno za slona z porcelánu a přestává se spoléhat na podezřelou dobročinnost ideologických soupeřů. Životní úroveň prudce vystřelí nahoru a poměrně brzy se projeví konzumní mentalita. Zažloutlá oznámení na Nástěnce teď překrývají barevné reklamy. Jeden vlak střídá druhý a povolávají jsou nové pracovní síly, aby nabídka uspokojila nečekanou poptávku.

Přesto se nedostavilo žádné zlepšení kvality života. Stále převládá nihilismus, který nejhlasitěji vyjadřují nekultivovaní zbohatlíci. Biskup cítí, že nazzrál čas pro druhé kolo. Na jeho pokyn První tajemník navrhne přijetí Návrhů. Pokořené umírněné křídlo svádí marný boj ve snaze tomu zabránit.

Stavidla jsou otevřena. Cenzura padá. Tisíce zakázaných svazků jsou opět vydávány. Pod heslem *Nechte rozkvést sto planých květin!* a za účasti repatriovaných umělců jsou po celé zemi organizovány lidové koncerty. Podepisují se memoranda o kulturní výměně a přijíždějí soubory ze zemí za Oponou. Jsou udělována první povolení k činnosti církví. Kostely v době Bohoslužeb praskají ve švech. Všichni tráví čas nekonečnými debatami o tom, co je to Láska. V praxi se to realizuje zvláštním způsobem. Dávat lásku totiž představuje stejnou slast jako ji brát. Otevírají se Zařízení na ochranu znevýhodněných osob a Věznice s ostrahou. Sociální programy jdou ruku v ruce s nepopsatelným mučením. Naroubované Zlo už není nudné. Nevinné žerty vystřídal bezpočet forem teroru překračujícího dosud známé hranice Utrpení.

Na desítkách seminářů propaguje Biskup řečí čísel krásu pluralismu. Odměna tomu ne vždy odpovídá. Žíznivému Kristovi náleží mošna vody, ale možná by raději dal přednost houbě namočené v octu. O úspěších Svaté Inkvizice se učí v kurzech pro začátečníky, pokročilí i mimořádně osvícení. Je zavedeno patentování. Bystré hlavy mohou propojit navzájem nesouvisející věci a dosáhnout tak skvělých výsledků. Objeví neviditelnou linii spojující sklenici medu, trochu písku, jednoho dobrovolníka z řad hříšníků a několik termitů. Jedna polovina absolventů podřezává stařenky, kterým druhá polovina pomohla přejít na druhý břeh, ale nikdo si nestěžuje na nudu.

Umírněné křídlo Ústřední komise si spokojeně mne ruce. Události dávají za pravdu jejich obavám. Emancipované masy odmítají státní autoritu. Duše hříšníků hromadně opouštějí oficiálně uznané odbory a organizují se v nezávislých odborech inspirovaných jejich vlastními potřebami. Požadavky rychle

ztrácí odborový charakter a abstraktní proklamace práv se přetaví v konkrétní ucelený plán převzetí moci. Umírněné křídlo tajně rozdmýchává konflikt. Chaos pracuje za ně.

První tajemník si uvědomuje nebezpečí na dvou frontách. Protože je dosažený bez podpory lidu, zdráhá se přímé konfrontace. Odevzdaně bude čekat na převrat. Jedinou útěchou mu bude to, že nebude svržen sám.

Ten, kdo ho bude následovat na mučidla, se však kupodivu zdá být klidný, jako by ani nevnímal přicházející hrozbu. Přestože je obklopen lstivými intrikáři, má dojem, jako by se nacházel doma ve Vatikánu. S každým dalším dnem se toto místo stále více podobá místu, které před nedávnem opustil. Pracoval tvrdě, aby toho dosáhl. Možná ho tedy dolů neposlali zbytečně. A možná v tom byl i záměr.

Petros Tatsopoulos (*1959)

Řecký spisovatel a politik Petros Tatsopoulos (*1959) se narodil v Rethymnu na Krétě, ale vyrůstal v Aténách, kde později vystudoval ekonomii a politologii. V roce 2012 vstoupil aktivně do politiky jako poslanec *Koalice radikální levice* (SYRIZA), kterou kvůli vnitrostranickým sporům o dva roky později opustil, a po zbytek mandátu působil jako nezávislý poslanec. Poté ještě několikrát kandidoval v parlamentních volbách, nicméně ani jednou se jeho snaha o návrat nesečkala s úspěchem. Je autorem zhruba dvacítky knih, převážně povídkových sbírek, románů a politických esejů, např. *Nezletilí* (*Οι ανήλικοι*, 1980), *Lék proti bolesti* (*Το παυσίπονο*, 1982), *Sisyfos na balkoně* (*Ο Σίσυφος στο μπαλκόνι*, 2009 – oceněno Aténskou akademií věd), *Knihy o knihách* (*Το βιβλίο για τα βιβλία*, 2010) aj. Za zmínku stojí rovněž Tatsopoulosovy aktivity v oblasti scenáristiky a televizní produkce. V roce 1989 stál u zrodu *Řeckého svazu scénáristů* (*Ένωση Σεναριογράφων Ελλάδος*).